

Резюме

У даній статті розглядається роль держави в забезпеченні прав людини на підприємницьку діяльність. Проаналізовано реалізацію конституційного права на підприємницьку діяльність.

Ключові слова: права людини на підприємництво, конституційне право на підприємницьку діяльність, право на підприємництво.

Резюме

В данной статье рассматривается роль государства в обеспечении прав человека на предпринимательскую деятельность. Проанализированы реализации конституционного права на предпринимательскую деятельность.

Ключевые слова: права человека на предпринимательство, конституционное право на предпринимательскую деятельность, право на предпринимательство.

Summary

This article examines the role of government in ensuring human rights in the business. Analysis of the implementation of the constitutional right to business.

Key words: human rights in business, the constitutional right of establishment, the right to business.

Отримано 12.06.2012

Т. Є. МАТВЄЄНКО

Тетяна Євгенівна Матвєєнко, здобувач Навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯДЕРНОГО СТРАХУВАННЯ В ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКЦІЇ

Особлива актуальність представленої статті зумовлена тим, що не дивлячись на наявність в Україні великої кількості атомних електростанцій (Україна посідає восьме місце у світі та п'яте в Європі за величиною встановленої потужності атомної енергетики. Ядерна енергетика є базовою складовою енергозабезпечення країни, її частка в загальному обсязі електроенергії, що виробляється в країні, сягає 50 %, і за цим показником Україна входить в групу лідерів), до теперішнього часу не достатньо розроблені наукові засади формування системи ядерного страхування, потребує вдосконалення законодавча база, регулююча правові норми компенсації від ядерної шкоди, а також залишаються маловивченими міжнародне законодавство та міжнародний досвід в галузі страхування ядерних ризиків, можливість їх адаптації до сучасних українських умов, що значно гальмує подальший розвиток національної системи ядерного страхування.

Сьогодні Україна має імідж держави, яка не лише намагається ліквідувати наслідки страшної техногенної катастрофи, а й з оптимізмом дивиться у майбутнє. Це знайшло відображення і в «Енергетичній стратегії України на період до 2030 року», яка затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України у березні 2006 року¹. Ядерна безпека у цій сфері займає першу позицію, оскільки ядерні ризики та ядерні аварії мають транскордонний характер. Взагалі ядерна безпека – є загальною проблемою для світової спільноти.

Так само, як стратегії розвитку атомної енергетики Сполучених Штатів Америки, Російської Федерації, Фінляндії, Франції та інших країн, Енергетична стратегія України передбачає збільшення енергетичних потужностей за рахунок будівництва нових ядерних енергоблоків. Такий активний розвиток сфери використання ядерної енергії в Україні ставить перед державним регулюванням безпеки підвищені вимоги в усіх сферах захисту – персоналу, населення, пацієнтів, навколишнього природного середовища.

Метою запропонованої статті є історико-правовий аналіз виникнення та розвитку інституту ядерного страхування в Україні, виявлення цивільно-правових механізмів правового регулювання в сфері ядерного страхування та дослідження їх ефективності спираючись на зарубіжний досвід.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають в системі ядерного страхування, яка склалась в світовій практиці та шляхи формування її в Україні.

Предметом є становлення та розвиток правового регулювання ядерного страхування в порівняльно-історичній ретроспекції.

Окремі питання екологічної безпеки, використання ядерної енергії та забезпечення ядерної та радіоекологічної безпеки розглядалися, зокрема у працях Г. І. Балюк, А. Л. Деркача, С. Г. Плачкової, Ю. С. Шемшученка та інших науковців, які мають наукові доробки з зазначених питань. Питанням пов'язаним з цивільно-правовою відповідальністю за ядерну шкоду та ядерним страхуванням присвячені наукові праці Ю. М. Крупки.

Проблемами ядерного страхування зацікавлені й російські вчені. Так, проблеми такої форми фінансового забезпечення цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану радіаційним впливом, як ядерне страхування, розглядалися у працях І. Б. Стеценка, але дослідження науковця висвітлюють проблеми ядерного страхування здебільш під економічним, а не під юридичним кутом зору. Також, вагомий вклад у розвиток російського ядерного права внесли С. В. Мікеров, А. В. Макогін, Л. Ф. Васильєва та ін.

Зазначена проблематика комплексно досліджується і зарубіжними фахівцями в галузі ядерного права такими як П. Заруба (Чехія), С. Рейтсм (Фінляндія), Р. Фішер (США) та ін.

Тому теоретичні проблеми становлення і розвитку правового регулювання ядерного страхування в Україні потребують поглибленого вивчення. У зв'язку з цим важливе значення має вивчення і залучення міжнародного досвіду правового регулювання ядерного страхування.

Вибір теми представленої статті зумовлений відсутністю достатньої уваги в юридичній вітчизняній літературі до питань, пов'язаних з ядерним страхуванням. Витоки проблеми правового регулювання ядерного страхування як засобу фінансового забезпечення відшкодування ядерної шкоди у сучасному законодавстві можна простежити, досліджуючи шляхи історичного розвитку цього інституту. Так, аналіз формування законодавства у галузі ядерного страхування є актуальним і необхідним як для розв'язання сучасних проблем правового регулювання у цій галузі, так і для формування певних напрямків його подальшого розвитку та вдосконалення.

Перш ніж приступити до історико-правового аналізу виникнення, становлення та розвитку інституту ядерного страхування слід звернутися до термінології, яка притаманна зазначеному правовому інституту. Так, накопичений наукою досвід щодо визначення страхування, його галузей та об'єктів надасть змогу використання його у якості одного з джерел для виведення поняття ядерного страхування.

У спеціальній літературі поняття цивільно-правового інституту страхування досліджується науковцями в різних аспектах. Зокрема, найбільш поширеною є точка зору, згідно з якою інститут страхування розглядається як економіко-правова категорія, що охоплює систему форм і методів формування цільових фондів грошових коштів та їх використання на відшкодування шкоди при різноманітних не передбачуваних і несприятливих явищах, а також на надання допомоги громадянам на випадок настання певних подій в їх житті². Також, існує підхід до визначення страхування як науки, об'єктом якої є специфічні цивільно-правові відносини, що складаються у процесі передачі юридичними та фізичними особами за певну плату ризику матеріальних та/або фінансових втрат спеціалізованій організації, яка в разі настання обумовленої в договорі (полісі) події здійснює відповідні грошові виплати потерпілим³. Існують і інші підходи до визначення поняття страхування в яких науковці акцентують увагу на окремих елементах страхування шляхом уточнення або доповнення попередніх. Офіційне тлумачення терміну «Страхування» наведено у ст. 1 Закону України «Про страхування»: «Страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів»⁴.

Як зазначає Ю. М. Крупка, регулювання страхових правовідносин характеризується наявністю різноманітних правових форм, спосіб застосування яких в тій чи іншій державі залежить від багатьох соціально-економічних, політичних та інших чинників, серед яких домінуючу роль відіграє тип системи права, що діє в цій державі. Так, в країнах, де діє континентальна система права, переважає законодавче регулювання страхових правовідносин, а у країнах з англосаксонською правовою системою страхові правовідносини регулюються здебільшого нормами прецедентного права. Зокрема, у Великій Британії, де загальні норми про страхування не кодифіковані, регулювання страхових відносин здійснюється переважно на основі судових прецедентів, але окремі види страхування регулюються спеціальними законами. У більшості європейських країн таких як, наприклад Італія та Росія, норми страхового права містяться у Цивільному кодексі, або у спеціальних нормативних актах про страхування (страховий кодекс Франції, закони про страхування ФРН, Швейцарії, України та ін.). Зазначені національні особливості правового регулювання страхових відносин позначаються на ядерному страхуванні, надаючи йому в різних країнах певних специфічних рис⁵.

У свою чергу, ядерне страхування – це особливий вид страхування, який виник як один з можливих засобів акумулювання значних грошових коштів для відшкодування потенційної ядерної шкоди. Цей вид страхування має особливу специфіку, яка полягає в складнощах визначення можливості настання страхового випадку і відповідно встановлення страхової премії, в залежності страховика від страхувальника тощо⁶. З іншого боку, ядерне страхування зберегло багато характерних рис договору страхування – класичного інституту цивільної відповідальності та торгового права.

Таким чином, можна зазначити, що правовий інститут ядерного страхування поділяється на дві групи норм.

До першої групи відносяться загальні норми цивільного права, що регулюють всі види страхування та відображають ті риси ядерного страхування, які склалися внаслідок тривалої еволюції страхування (з «доісторичного (попереднього)»⁷ періоду по сучасний) і є спільними практично для всіх видів страхування.

До другої групи відносяться спеціальні норми, які відбивають особливості використання ядерної як надзвичайно ризикованої діяльності і відносяться до ядерного законодавства. Україну можна умовно віднести до другої групи, оскільки норми, що передбачають відповідальність за ядерну шкоду, знаходять своє відображення у спеціальних нормативних актах.

Норми, що регулюють ядерне страхування, представлені двома рівнями – національним і міжнародним, а загальні норми страхового права закріплюються на рівні національного законодавства.

З'ясувавши правову природу ядерного страхування перейдемо до історико-правового аналізу виникнення та розвитку правового регулювання ядерного страхування в Україні.

З кінця 50-х років у світі почалося широке застосування нових ядерних технологій, що спричинило необхідність передбачити певну форму фінансового захисту операторів ядерних технологій, а згодом і створити особливу систему фінансової безпеки як з метою більш повного захисту власників ядерних об'єктів від загрози відшкодування збитку третім особам, так і для захисту інтересів персоналу та майна самої експлуатуючої організації.

Спочатку, ряд держав (США, Франція, Велика Британія тощо) спробували вирішувати це питання на національному рівні. Згодом, усвідомлюючи, що можливі негативні наслідки можуть мати транскордонний характер (аналіз тяжких ядерних аварій на атомних електростанціях таких, як аварія на другому енергоблоці атомної електростанції «Три-Майл-Айленд» (США, штат Пенсільванія, 1979 р.) та катастрофа на Чорнобильській атомній електростанції у 1986 р.) показав, наскільки великий може бути збиток від наслідків ядерного інциденту), людство дійшло висновку, що необхідно розробити на міжнародному рівні певні механізми правового регулювання відшкодування шкоди, завданої ядерним інцидентом. З цією метою при розробці міжнародно-правових документів було використано досвід передових країн, які вже мали певні напрацювання із зазначених проблем. Але не всі країни приєдналися до прийнятих міжнародних конвенцій у сфері ядерної безпеки і продовжували вирішувати ці питання лише на національному рівні, до того ж нерідко лише на рівні підзаконних нормативних актів (санітарних правил), як це було, наприклад, в СРСР⁸. У зв'язку з тим, що і національне ядерне законодавство має свої витоки з законодавства колишнього СРСР важливо з'ясувати, яку спадщину отримала Україна у вирішенні питання щодо правового регулювання ядерного страхування.

У Радянському Союзі атомні станції, як і всі інші підприємства, були в державній власності. Тобто, відповідальність за господарську діяльність та її наслідки несла держава. Наприкінці 80-х початку 90-х років ядерне законодавство СРСР складалося з численних нормативно-правових актів, які своїм регулюванням охоплювали практично усі напрями використання ядерної енергії, сформували систему правового забезпечення ядерної та радіаційної безпеки. Правове забезпечення ядерної та радіаційної безпеки здійснювалося рядом нормативно-правових актів, що займали різне місце у ієрархії джерел права. Насамперед це:

– *акти вищих органів державної влади та управління* такі як Указ Президії Верховної Ради СРСР від 26.02.1974 р. «Про посилення відповідальності за забруднення моря речовинами, шкідливими для здоров'я людей або для живих ресурсів моря»⁹ (до таких речовин віднесені й радіоактивні речовини, відходи), постанова Ради Міністрів СРСР від 23.02.1987 р. «Про заходи по підвищенню ефективності за безпекою в атомній промисловості»¹⁰, постанова Ради Міністрів СРСР від 02.04.1987 р. «Про затвердження Статуту про дисципліну працівників системи Міністерства атомної енергетики СРСР»¹¹ тощо;

– *відомчі акти*, які складали основну частку джерел ядерного права у колишньому СРСР. Такі акти приймалися багатьма органами державного управління відповідно до їх повноважень у певній сфері – Міністерством охорони здоров'я СРСР, Міністерством енергетики й електрифікації СРСР та ін. В окремих випадках відповідні акти приймаються спільно декількома відомствами. Наприклад, Правила безпеки при транспортуванні радіоактивних речовин затверджені спільно Державним комітетом по використанню атомної енергії СРСР, МОЗ і МВС СРСР¹²;

– *локальні нормативні акти*, що приймалися організаціями для вирішення внутрішніх завдань і діяли лише у їх межах. Наприклад, Інструкція по експлуатації реакторної установки атомної електростанції, Інструкція з радіаційної безпеки АЕС, Інструкція по ліквідації аварій та їх наслідків тощо¹³.

Суттєвий вплив на розвиток ядерного законодавства СРСР мали міжнародно-правові норми. Ідеться, зокрема, про рекомендації МАГАТЕ та інших міжнародних організацій. Колишній Радянський Союз був учасником низки міжнародних конвенцій, положення яких були трансформовані у внутрішнє законодавство, наприклад Конвенції МОП про захист працюючих від іонізуючої радіації (1960), Конвенції про фізичний захист ядерних матеріалів (1979) тощо. Але, зважаючи на тодішню політичну ситуацію, про приєднання СРСР до вимог Віденської конвенції про цивільну відповідальність за ядерну шкоду від 21 травня 1963 р. не могло бути й мови. СРСР у той час жив за власними законами, що й підтверджує, до речі, аварія на Чорнобильській АЕС, яку спочатку замовчували, а потім героїчно долали її наслідки.

Аналізуючи ядерне законодавство колишнього СРСР, можна зазначити, що воно визначило основні напрями, вимоги щодо забезпечення ядерної та радіаційної безпеки та спрямовувало їх на конкретні види діяльності пов'язані з використанням ядерної енергії. Це законодавство у своїй основі почало працювати й у незалежній Україні (відповідно до Постанови Верховної Ради України від 12.09.1991 р. «Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР»¹⁴) поступово модифікуючись, набуваючи нових рис під впливом міжнародних угод України, політичних, соціальних, економічних умов, що формувалися у країні. Після розпаду Радянського Союзу перед Україною постало питання безпеки ядерних енергоблоків та створення власної нормативно-правової бази для експлуатації атомних станцій. Тому питання ядерного страхування має розглядатися передусім у контексті проголошення незалежності України, з 24 серпня 1991 р.

Так, в Україні поштовком до розвитку страхування відповідальності за ядерну шкоду стала аварія на Чорнобильській АЕС у 1986 р., яка зумовила нагальну потребу в створенні надійного механізму регулювання охорони навколишнього середовища та забезпечення захисту населення від радіаційного впливу. У зв'язку з цим, у 1991 р. прийнято Закони України «Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»¹⁵, «Про правовий режим територій, що зазнала радіоактивного

забруднення»¹⁶. У 1995 р. був прийнятий Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» в якому закріплені норми щодо ядерного страхування та іншого фінансового забезпечення відшкодування ядерної шкоди (ядерного страхування). Зокрема, ст. 77 Закону встановила обов'язок кожного оператора ядерної установки забезпечити страхування або інше фінансове забезпечення відшкодування за ядерну шкоду у розмірі та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України¹⁷.

З приєднанням України в 1997 р. до Віденської конвенції про цивільну відповідальність за ядерну шкоду¹⁸, посилились вимоги до радіаційної безпеки, а також вимоги щодо фінансового забезпечення відповідальності оператора ядерної установки. У 1998 р. було прийнято Закон України «Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання» який спрямований на забезпечення захисту життя, здоров'я та майна людей від негативного впливу іонізуючого випромінювання, спричиненого практичною діяльністю, а також у випадках радіаційних аварій, шляхом виконання запобіжних та рятувальних заходів і відшкодування шкоди¹⁹.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з приєднанням України до Віденської конвенції про цивільну відповідальність за ядерну шкоду», було запроваджено обов'язкове страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки за ядерну шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту. Відповідно п. 12 ст. 7 Закону України «Про страхування» серед інших видів обов'язкового страхування здійснюється «...страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки за ядерну шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту»²⁰. Більш детальне законодавче врегулювання даний вид страхування отримав у грудні 2001 р., коли був прийнятий Закон України «Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення»²¹, яким регулюються відносини щодо цивільної відповідальності за ядерну шкоду, встановлюється порядок відшкодування шкоди, спричиненої ядерним інцидентом, визначаються способи фінансового забезпечення цивільної відповідальності та її межі.

Як зазначалося вище, правові відносини з ядерного страхування, ґрунтуючись на загальних нормах страхового права, регулюються спеціальними нормами, які містяться в міжнародних ядерних конвенціях та національному ядерному законодавстві.

Основною метою міжнародного співробітництва в галузі ядерного страхування є запобігання ядерних аварій, локалізація їхніх наслідків, взаємна допомога в надзвичайній ситуації.

Перші кроки з міжнародно-правового регулювання питань страхування, відповідальності за ядерну шкоду зроблені 29 липня 1960 р., коли була прийнята Паризька конвенція про відповідальність перед третьою стороною у сфері ядерної енергії²². Учасниками цієї регіональної конвенції є країни Західної Європи: Бельгія, Великобританія, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Італія, Норвегія, Нідерланди, Португалія, Швеція, Туреччина. Конвенція розроблялася з урахуванням необхідності забезпечення достатньої та справедливої компенсації потерпілим у результаті ядерного інциденту й усунення обмежень на подальший розвиток використання атомної енергії в мирних цілях.

31 грудня 1963 р. зазначену конвенцію доповнила Брюссельська додаткова конвенція²³, яка забезпечувала потерпілим від ядерних інцидентів додаткову компенсацію з державних фондів країн учасниць Паризької конвенції.

21 травня цього ж року (1963) прийнята Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду (ратифікована Україною 12 липня 1996 р.)²⁴. Протокол про внесення змін до Віденської конвенції 1963 р., підписаний у Відні 12 вересня 1997 р.²⁵. Спільний протокол про застосування Паризької та Віденської конвенцій прийнятий у вересні 1988 р. у Відні на Міжнародній конференції. Цей протокол розширив застосування обох конвенцій, що забезпечує захист потерпілих, які мешкають на території країн-учасниць однієї з конвенцій²⁶.

25 травня 1965 р. була прийнята Брюссельська конвенція про відповідальність операторів ядерних суден²⁷.

17 грудня 1971 р. була прийнята Брюссельська конвенція про цивільну відповідальність у сфері морських перевезень ядерних матеріалів²⁸. Вищезазначені джерела міжнародного законодавства є найбільш відомим в сфері фінансового забезпечення відшкодування ядерної шкоди якими передбачена можливість застосування різних форм фінансового забезпечення відшкодування ядерної шкоди. Проте, як зазначає Ю. М. Крупка, найбільш поширеною формою фінансового забезпечення є страхування, представлене у вигляді страхового полісу. На користь страхування виступає авторитет давніх, усталених традицій страхової справи, розвинутість юридичного й організаційного компонентів інфраструктури страхування²⁹.

Все вищезазначене дозволяє дійти висновку про те, що з моменту отримання Україною незалежності процес формування ядерного законодавства України іде інтенсивно, що дало можливість підняти на рівень законів вирішення важливих питань забезпечення ядерної та радіаційної безпеки в Україні. Враховуючи, що використання ядерної енергії, як стверджують фахівці, прогресивне явище в порівнянні з традиційними способами отримання енергії, можна з упевненістю казати про подальший розвиток цієї галузі господарського комплексу, а відповідно, і про необхідність подальшого вдосконалення інституту ядерного страхування як надійного цивільно-правового механізму захисту прав та інтересів можливих потерпілих осіб.

¹ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.07.2006 р. № 436-р «Про затвердження плану заходів на 2006–2010 роки щодо реалізації Енергетичної стратегії України на період до 2030 року». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-2006-%D1%80>

² Энциклопедический словарь: Экономика и страхование / Сост. Ефимов С. Л. – М.: Церих-ПЭЛ, 1996. – I-X. – 528 с. – С. 420.

- ³ Страхування: Підручник / Артюх Т. М., Бабко В. Л., Бабко Т. В., Гаманкова О. О., Осадець С. С. – К.: КНЕУ, 1998. – 528 с. – С. 6.
- ⁴ Закон України «Про страхування». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F>
- ⁵ Крупка Ю. М. Правове регулювання ядерного страхування (міжнародний аспект) / Ю. М. Крупка // Університетські наукові записки. – 2005. – № 1–2-(13–14) – С. 166.
- ⁶ Балюк Ю. О. Захист прав та інтересів потерпілих при реалізації правовідносин страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду / Ю. О. Балюк // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наук. праць. Вип. 375: Правознавство. – Чернівці: Рута, 2007. – С. 68.
- ⁷ Райхер В. К. Общественно-исторические типы страхования. – М.: Изд-во АН СССР, 1947. – 282 с. – С. 30.
- ⁸ «Основні санітарні правила роботи з радіоактивними відходами і іншими джерелами іонізуючого випромінювання» (ОСП-72/87) від 26 серпня 1987 року: Мінздрав СССР. – М.: Энергоатомиздат, 1988. – 160 с.
- ⁹ Указ Президиума Верховного Совета СССР от 26 февраля 1974 г. «Об усилении ответственности за загрязнение моря веществами, вредными для здоровья людей или живых ресурсов моря» // Ведомости Верховного Совета СССР. – 1974. – № 10. – Ст. 161.
- ¹⁰ Постановление Совета Министров СССР от 23 февраля 1987 г. «О мерах по повышению эффективности за безопасностью в атомной промышленности» // СП СССР. – 1987. – № 17. – Ст. 63.
- ¹¹ Постановление Совета Министров СССР от 2 апреля 1987 г. «Об утверждении Устава о дисциплине работников системы Министерства атомной энергетики СССР» // СП СССР. – 1987. – № 25. – Ст. 87.
- ¹² Правила безопасности при транспортировке радиоактивных отходов (ПБ ТРВ – 73). – М., 1974. – 56 с.
- ¹³ Балюк Г. І. Ядерне право України: стан і перспективи розвитку (правові аспекти радіоекології). – К., 1996. – 140 с. – С. 84.
- ¹⁴ Постанова Верховної Ради України від 12 вересня 1991 р. «Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР» // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 46. – Ст. 621.
- ¹⁵ Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 37. – Ст. 543.
- ¹⁶ Закон України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 27 лютого 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 37. – Ст. 541.
- ¹⁷ Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 8 лютого 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 12. – Ст. 81.
- ¹⁸ Закон України «Про приєднання України до Віденської конвенції про цивільну відповідальність за ядерну шкоду» від 12 липня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 44. – Ст. 222.
- ¹⁹ Закон України «Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювання» від 14 січня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 22. – Ст. 115.
- ²⁰ Закон України «Про страхування». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F>
- ²¹ Закон України «Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення» від 13 грудня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 14. – Ст. 96.
- ²² Конвенція об ответственности перед третьей стороной в области ядерной энергии / Париж, 29 июля 1960 года. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_006
- ²³ Конвенція від 31 січня 1963 року, що доповнює Паризьку конвенцію від 29 липня 1960 року про відповідальність перед третьою стороною в галузі ядерної енергії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=994_218
- ²⁴ Венская конвенция о гражданской ответственности за ядерный ущерб 1997 года. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_006
- ²⁵ Конвенция о дополнительном возмещении за ядерный ущерб (Вена, 12 сентября 1997 года). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/951_010
- ²⁶ Спільний протокол про застосування Віденської конвенції та Паризької конвенції від 21 вересня 1988 року. – К., 1991.
- ²⁷ Брюссельська конвенція про відповідальність операторів ядерних суден від 25 травня 1962 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1014.3282.0>
- ²⁸ Брюссельська конвенція про цивільну відповідальність у сфері морських перевезень ядерних матеріалів від 17 грудня 1971 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=995_125
- ²⁹ Крупка Ю. М. Вказана праця. – С. 169.

Резюме

У статті здійснено ретроспективний огляд становлення та розвитку законодавства України щодо правового регулювання ядерного страхування та його порівняння з зарубіжними аналогами.

Ключеві слова: страхування, ядерне право, ядерне страхування, ядерний ризик, ядерна безпека, ядерна шкода.

Резюме

В статье осуществлен ретроспективный обзор становления и развития законодательства Украины относительно правового регулирования ядерного страхования и его сравнение с зарубежными аналогами.

Ключевые слова: страхование, ядерное право, ядерное страхование, ядерный риск, ядерная безопасность, ядерный вред.

Summary

In the article is made retrospective review of becoming and development Ukrainian legislation with respect to regulation nuclear insurance and comparison with foreign analogues.

Key words: insurance, nuclear law, nuclear insurance, nuclear risk, nuclear safety, nuclear damage.

Отримано 18.06.2012